

Guia d'aprenentatge

Pobresa i exclusió social: estratègies d'intervenció

(3 ECTS)

Any acadèmic 2018-2019

Semestre: 1r Curs: 2n

Grau en Treball Social

Mòdul G: Espais professionals

Matèria: Treball social en processos d'inclusió social

Grau en Treball Social

Mòdul H: Espais professionals

Matèria: Educació social en processos d'inclusió social

Professor/a: Dra. Marta Ausona Bieto

1.- Presentació de la matèria o assignatura

“Som la primera generació capaç d'acabar la pobresa”, “un altre món és possible”. Aquestes són algunes de les consignes més escoltades pels moviments de resistència global de l'última dècada. Eslògans o utopies?

Estem cansats (en aquests dies) de veure com arriben dones, nens, joves i adults a les costes d'Europa, l'Itaca dels seus somnis.... Observem les mateixes imatges: vaixells saturats de persones, piles d'éssers humans que passen gana, set, que estan cansats de...ser pobres.

Com a treballadors socials i educadors socials no podem dir que el que veiem no ens agrada, que és ben cert, però si podem analitzar les causes, prestar atenció, deixant-se afectar, interessar-nos pels altres, carregar amb la realitat per poder encarregar-nos d'això. Una cosa tan simple com creure que UN ALTRE MÓN és JA possible. Com a professionals socials aquesta és la nostra aposta, creure que en aquest món hi ha lloc per altres móns, però el que no pot haver és un món d' exclosos.

Per això l'assignatura l'hem dissenyada des d'un anàlisi de les estructures desiguals que estan tenint lloc en les societats de principis del segle XXI, que concerneixen a moltes persones i que afecten les seves trajectòries socials, les seves oportunitats socials i les seves perspectives de futur.

Les dificultats per assolir una inclusió satisfactòria en la nostra societat, dels diferents col·lectius marginats i exclosos estan suscitant una problemàtica d' integració social que no resulta imputable solament a les condicions personals, o simplement al destí individual dels ciutadans més vulnerables, en moments d' intensos canvis econòmics i socials.

Thomas PiKetty, economista que ha posat en evidència el capitalisme del segle XXI, diu en la seva ultima obra: *Capital in the twenty-first century*, “que la desigualtat és el problema que defineix els nostres temps i essencialment es la conseqüència de la concentració del capital en unes poques mans”...I, planteja una qüestió: Com es pot establir una redistribució de la riquesa més justa i eficaç?.

L'any 2000, la UE, a l'agenda de Lisboa, es va comprometre a “aconseguir un impacte decisiu per tal d'eradicar la pobresa com a molt tard el any 2010”. La data ha arribat i s'està molt lluny d'aconseguir la fita proposada: Més de 80 milions d'habitants de la UE viuen en situació vulnerable: en risc d'arribar fàcilment a situacions d'exclusió.

És important, per això, orientar la nostra reflexió cap a la quotidianitat del que passa al nostre voltant. La capacitat crítica que tenim com actors socials ens ajudarà a comprendre l'assignatura com a eix troncal en la nostra tasca diària.

Com a ciutadans i ciutadanes ens juguem la nostra credibilitat en la manera d'apropar-nos al món de la pobresa i exclusió social.

2.- Competències a desenvolupar

Les competències de l'assignatura estan relacionades amb el fet d'adquirir una visió àmplia i aprofundida dels mecanismes estructurals de l'exclusió social i la reflexió posteriori sobre models d'intervenció social que com treballadors socials hauríem implantar en la nostra tasca de cada dia.

Les competències que desenvoluparan són les següents:

- Analitzar i comprendre els diferents canvis de la pobresa
- Reflexionar sobre l'aporofòbia,
- Comprendre les causes de l'exclusió social
- Conèixer els diferents plans d'inclusió social de l'Unió Europea
- Reflexionar sobre models d'intervenció social amb grups en risc.
- Estar atents als últims moviments d'indignants, i col·lectius amb greu deteriorament progressiu.
- Actuar de manera innovadora en front de situacions límits
- Reflexionar sobre l'acollida: una exigència ètica incondicionada.

3.- Continguts

Mòdul 1: L'exclusió social, el nou rostre de la pobresa.

1.1. Contextualització. Introducció i revisió de conceptes.

- Vocabulari bàsic: diferents conceptes de pobresa, desigualtat i exclusió social
- El curs històric de la pobresa, la desigualtat i l'estratificació social
- L'exclusió com amenaça a la ciutadania, a la participació i a la cohesió social.

1.2. Els sistemes de desigualtat social en les societats tecnològiques i capitalistes avançades.

- Claus per analitzar la realitat: els efectes de la globalització; diferents índexs per mesurar la pobresa i les seves crítiques i limitacions
- ¿Cap un nou sistema de desigualtat social?. El precariat, els treballadors i treballadores pobres, la pobresa del temps, la pobresa energètica,...
- Pèrdua dels drets fonamentals: l'habitatge, món laboral, ciutadania, veïnatge

- Col·lectius més vulnerables: dones, tercera edat, sense llar, minories estigmatitzades.

Mòdul 2: Estratègies per a l'actuació. Models d' intervenció.

2.1. Models d'intervenció que exclouen

2.2. Models d'intervenció inclusius.

Mòdul 3: Inclusió social un dret constitucional.

3.1. Polítiques contra l'exclusió social.

- Cap una cultura de la solidaritat
- Algunes propostes per avançar: renda bàsica
- Conclusions

Mòdul 4: La implicació dels protagonistes

4.1. La participació de les persones ateses.

4.2. Empoderament de la societat civil.

4.3. L'acció social transformadora.

4.4. Límits en la intervenció.

4.5. Qüestionar la mirada.

4.6. Qui transforma qui.

4.- Resultats de l'aprenentatge

L'alumne:

- Serà capaç de conceptualitzar correctament les diferents definicions de pobresa, marginació, desigualtat, exclusió social.
- Serà capaç de conèixer les característiques de l'exclusió social i la perplexitat de la mateixa.
- Tindrà coneixement i destreses sobre el paper del professional enfront de les diferents polítiques versus l'exclusió social.
- Obtindrà habilitats per posar en practica models d'intervenció amb grups d'exclusió social.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats de la professora:

- Presentació de les diferents unitats de l'assignatura.
- Conducció de les reflexions i anàlisis dels autors/es treballats durant l'assignatura
- Avaluació dels diferents exercicis que l'estudiant presenti a la professora. Tant a nivell individual com grupal.

5.2.- Activitats dels estudiants:

- Anàlisi de material sobre la pobresa i l'exclusió, individualment i en grup, Realització dels exercicis i investigacions individuals i grupals
- Participació en els debats oberts a la classe / aula virtual.
- Complementar el treball presencial amb la presentació d'un treball grupal.

Treball a l'aula	25 hores	1 ECTS
Treball tutoritzat	25 hores	1 ECTS
Treball autònom	25 hores	1 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

6.1.- Activitats o instruments d'avaluació

L'assignatura requereix aprofundir sobre els continguts de la assignatura i reflexions que puguis fer des de la teva realitat quotidiana. L'exposició del temari per part de la professora es combinarà amb el treball actiu dels estudiants, per afavorir la reflexió i l'aprenentatge significatiu de forma gradual.

Hi ha dues modalitats de cursar la optativa. Avaluació continuada o avaluació única (examen final). Per seguir la avaluació continuada serà necessari realitzar les següents activitats:

- **Exercici de reflexió personal** sobre el propi posicionament davant la pobresa. 20% (veure pauta d'activitat 1)
- **Assaig individual sobre la pobresa** analitzant un llibre, un article científic, un documental, un capítol d'una sèrie televisiva o una pel·lícula, posant-lo en relació amb dades estadístiques, la teoria exposada a classe i possibles intervencions per afrontar
-

la problemàtica. Extensió d'entre 5 i 10 pàgines excloent la portada, la introducció i la bibliografia. 60% (veure pauta d'activitat 2)

- **Exposició grupal** d'un tema al voltant de la pobresa i les seves possibles intervencions a través d'experiències d'associacions, ONG o organismes oficials. L'exposició serà de 15 minuts i es farà en un grup de màxim 4 persones. Els i les alumnes d'itinerari adaptat que no puguin exposar a classe enviaran un format de presentació a través del campus virtual (pwp, prezzi, video,...). 20% (veure pauta d'activitat 2)
- **Avaluació Continuada sense examen final. Es farà mitja ponderada entre les diferents notes de les activitats.**
- **Examen final** pels i les alumnes que no cursin l'avaluació continuada o pels i les alumnes que no hagin superat l'avaluació continuada sempre que hagin presentat els treballs i realitzat les activitats.

IMPORTANT: el retard de fins a 24h en una entrega suposa que només es pugui optar per un aprovat (s'evalua sobre 5) en l'activitat presentada. No s'acceptaran entregues passades 24h de la data límit. En el cas de plagi o còpia de treballs d'avaluació es suspendrà directament la assignatura en primera convocatòria si la còpia supera el 25% del contingut del treball. En cas de que sigui igual o inferior al 25% es suspendrà l'activitat. També es considera treball o examen fraudulent aquell que s'ha copiat d'un altre alumne del mateix curs, en aquest cas els criteris s'aplicaran tant a l'alumne que ha realitzat la còpia com a aquell o aquella que se l'ha deixat copiar (veure *Guia de l'Estudiant* p. 43)

6.2.- Criteris d'avaluació

Activitat	Ponderació	Criteris avaluació	Data límit entrega
Exercici de reflexió personal	20%	Nivell de comprensió i reflexió	31 octubre
Assaig individual	60%	Claredat de conceptes, interrelació dels diferents conceptes apareguts a l'assignatura.	29 novembre
Exposició grupal	20%	Nivell de comprensió, originalitat en l'exposició i contingut. Nivell de raonament. Anotacions per una bona pràctica.	13 desembre

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex

8.-Vies de comunicació amb el docent

A més de l'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula i campus virtual) el professorat i l'alumnat poden comunicar-se a través de tutories i del correu electrònic.

Correu electrònic: mausona@peretarres.url.edu

Horari d'atenció: Dijous de 10h a 11h. Cal demanar cita prèvia per correu.

9.- Bibliografia i recursos

Cortina, Adela (2017). Aporofobia, el rechazo al pobre. Paidós Estado y Sociedad

Piketty, Thomas (2014). Capital in the twenty-first century. Harvard University Press.

Piketty, Thomas (2014). L'economia de les desigualtats. Barcelona.: Edicions 62 Vidal

Fernández, F. (2009). Pan y rosas. Fundamentos de exclusión social y empoderamiento. Madrid: Caritas Española. Jaraiz Arroyo, Germán (2009). (Coordinador).

Actuar ante la exclusión social. Fundación Foessa. Madrid. Caritas Española.

Touraine, Alain (2006). Globalisation Économique et fragmentation sociale. Barcelona: Paidós.

Jolonch i Anglada, Anna (2008). L'exclusió social. Barcelona. Fundació Lluís Carulla. ESADE
Torralba, Francesc (2005).

Bibliografia complementària

Sobre la hospitalidad, PPC Madrid. Bibliografia Complementaria Arriba González de Durana, A. (2009).

Políticas y bienes sociales. Procesos de vulnerabilidad. Madrid: Caritas española.

Bauman, Z. (2005) Vidas desperdiciadas/La modernidad y sus parias. Barcelona: Paidós.

Bauman, Z. (2005). Confianza y temor en la ciudad/ vivir con extranjeros. Barcelona: Arcadia.

Boyner, J (2006): El niño con el pijama a rayas. Ediciones Salamandra, Barcelona

Browne, J. (1995): "Can Social Work Empower?". Routledge, Londres: pp.155-173.

Castel, R. (1995): La metamorphosis de la cuestión social. Una crónica del salariado. Paidós.
Buenos Aires. García Roca, J. (1998).

Exclusión Social y contracultura de la solidaridad. Madrid: HOAC.

Hall,C (1993): Social Work as narrative.Ashgate Pu Co;Vermont (EEUU)

Navarro, V. (2002). Bienestar insuficiente ,democracia incompleta. Barcelona: Anagrama.

Sondang,A: (2005).On ne supprimera jamais la pauvreté.Ramon ville-Saint-Agne:Èrès.

Soulet,M.H. (2007). La souffrance sociale.Nouveau malaise dans la civilisation.Friburg:Academic Press Fribourg.

Subirats,J (2004).Pobresa i exclusion social.Una anàlisi de la realitat espanyola i europea.Barcelona: Fundació La Caixa.

Tezanos, F.J. (1999). Tendencias en desigualdad y exclusión social. Madrid: Sistema.

Tezanos, F.J. (2001). La sociedad dividida. Madrid: Biblioteca Nueva.

Viveret, P. (2004). Reconsiderar la riqueza y el empleo. Barcelona: Icaria.

Zubero, I. (2000). El derecho a vivir con dignidad: del pleno empleo al pleno empleo. Madrid: HOAC. Madrid.

Revistes:

Análisis y perspectivas(2013):Desigualdad y derechos sociales.Madrid.Fundación Foessa.

Análisis y perspectivas (2014): Precariedad y cohesión social. Madrid. Fundación Foessa.

Documentación Social(2013): Reflexiones para una agenda política: debates estructurales y desigualdad social.

Documentación social (2006):Ciudadanía.núm.139.

Documentacion Social (2005): Los objetivos de desarrollo del milenio.núm. 136.

Documentación social (2004): Intervenciones ante la exclusión social. Caritas Espanyola, núm.135.

Documentación Social (2003): Los procesos de inclusión y exclusión social de las personas con discapacidad. Cáritas Española, núm. 130.

Documentación Social (1997). Políticas contra la exclusión social. Cáritas Española, núm. 106.

Cuadernos CJ:

Fer-se càrrec, i carregar i encarregar-se de la realitat (2011) núm. 172

Una mirada a la pobresa (2010) núm. 167

Immigrants: Invasors o Ciutadans (2008) núm. 152

Consumeixo=Existeixo (2004) núm. 123

Quaderns d' acció social i Ciutadania:

Sortir de la Pobresa, Lluitar per la inclusió. Departament d'acció social i ciutadania. Generalitat Catalunya

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
C1 Analitzar i comprendre els diferents canvis de la pobresa, al llarg s.XX i començament s.XXI Analitzar el concepte de la "Aporofobia" així com la feminització de la pobresa	- Elaboració de material didàctic - Exposició de fonaments teòrics - Recerca i exposició d'informació - Anàlisi de bibliografia específica - Participació en debats presencials i/o virtuals	Els estudiants adquiriran una visió amplia aprofundida sobre la magnitud de viure i conviure amb una societat molt desigual. Importància d'actualitzar xifres sobre pobresa...	Exercici de reflexió (PAA 1)
Comprendre les causes de l'exclusió social. Conèixer els diferents plans d'inclusió social de l'Unió Europea. Reflexionar sobre algú model d'intervenció social amb grups en risc	- Elaboració de material didàctic - Exposició de fonaments teòrics i pràctics - Recerca i exposició d'informació - Anàlisi de bibliografia específica - Participació en debats presencials i/o virtuals	L'estudiant entendre que el creixement econòmic no redueix els índex de desigualtats i pobresa. L'estudiant entendre perquè la desigualtat i de la redistribució se situa al centre del conflicte polític	- Exercici de reflexió (PAA 1) - Assaig individual (PAA2) - Exposicions grupals (PAA3)
Estar atents als últims moviments d'indignants, i col·lectius amb greu deteriorament progressiu. Actuar de manera innovadora en front de situacions límits. Reflexionar sobre l'acollida: una exigència ètica incondicionada.	- Elaboració de material didàctic - Exposició de fonaments teòrics - Recerca i exposició d'informació - Anàlisi de bibliografia específica - Participació en debats presencials i/o virtuals	El student serà conscient de la importància dels drets fonamentals i de la importància de la mobilització ciutadana.	- Exercici de reflexió (PAA 1) - Assaig individual (PAA2) - Exposicions grupals (PAA3)